Könyv is élteti a Mikszáthról elnevezett társaság történetét

Aligha méltatlan az 1847-ben, ma 174 esztendővel ezelőtt született Mikszáth Kálmánra emlékezni a nevét viselő, szellemi értékeit terjesztő, életművét széles körben népszerűsítő társaság történetének felidézésével.

Csongrády Béla
nool@nool.hu

Praznovszky Mihály (jobbra) és testvére, Miklós másként gazdagítja a Mikszáth-kultuszt Fotó: NMH

További izgalmas hírekért látogasson el ide: NOOL.hu

SALGÓTARJÁN Az alapot egy pályadíjas kötet képezi, amely az 1993 júniusában Salgótarjánban létrejött egyesületet mutatja be. A Mikszáth Kálmán Társaság krónikája című könyvet 2020-ban magánkiadásban, kis példányszámban jelentette meg egy, a helytörténettel előszeretettel foglalkozó lokálpatrióta.

A megyeszékhelyi Praznovszky család legfiatalabb, 1951-ben napvilágot látott, jobbára Miklós keresztnéven ismert sarja a címlapon nem is tünteti fel magát, sőt a könyv elején is csak szerényen a készítette megjelölés után olvasható a família által ugyancsak használt Praznóczi Ferenc megnevezés. A szerző nyugdíjba vonulásáig gyakorlatilag egy helyen, a Nógrád megyei nyomdában dolgozott s hozzáértése, több évtizedes tapasztalata meg is látszik e kiadvány igényes formai szerkesztésén, külcsínén egyaránt. A nagy palóc író személye illetve a társaság léte, működése iránti érdeklődését nyilván motiválta illetve befolyásolja, hogy egyik bátyját, Mihályt országosan számontartott Madách- és Mikszáth-szakértőként jegyzi a kortárs irodalomtörténet-írás. De az sem elhanyagolandó tényező számára, hogy sokakat ismer, becsül a társasági tagok, vezetők közül.

Praznóczi Ferenc azaz Praznovszky Miklós sajátos módját választotta a Mikszáth társaság históriája áttekintésének, feldolgozásának. Úgy vélte, hogy akkor lesz a leghitelesebb ez a pontosan 250 oldalas kiadvány, ha a nyomtatott sajtó – jelesül a Nógrád Megyei Hírlap – írásain keresztül idézi vissza a Madách-díjjal kitüntetett kulturális civil szervezet, ügyszerető közösség mozgalmas, eseményekben, történésekben gazdag lassan három évtizedes múltját. A kiadványba szerkesztett első közlemény az 1992. augusztus 29-30-i, az utolsó a 2016. október 17-i lapszámhoz kötődik. A két dátum között olvasható a valamivel több mint kétszáz különféle műfajú – zömében tudósítás, interjú, recenzió – éppen huszonöt esztendőt átfogó stb. – publikáció. Az első két írás még a társaság közvetlen előzményének tekinthető, Németh János alapította és vezette Mikszáth Kiadóval foglalkozik, az utolsónak pedig a 2016 őszén tartott, az október 13-i Kálmán-naphoz kötődő – akkorra már régen hagyománnyá nemesedett – horpácsi, az emlékmúzeum illetve ifj. Szabó István legendássá lett lócás Mikszáth-szobra előtt, majd a faluházban rendezett megemlékezések képezik a témáját. A közben lendületesen sorjázó sok-sok cikk végigvezet Horpácson kívül a balassagyarmati, pásztói, a salgótarjáni és nem utolsósorban a budapesti Mikszáth-napokon. Ezek közül értelemszerűen a 2010-es rendezvények emelkednek ki – számban és rangban is – tekintve, hogy abban az évben volt az író halálának centenáriuma.

Ugyancsak kitüntetett szerep jutott a 2013-as írásoknak, minthogy azok közül több is a társaság életre hívásának huszadik évfordulójával volt kapcsolatos. Követhető a kötetből több Mikszáth nyomában járó belföldi és határon túli kirándulás, irodalmi zarándoklat is. A könyv megemlített rengeteg szereplője közül primus inter pares, azaz első az egyenlők közül a társaság első s örökös elnökének, Praznovszky Mihálynak a neve emelkedik ki, de méltán szerepel sokszor a jelenlegi elnök, Kovács Anna is.

Bár jónéhány cikk szerzője inkognitóban maradt már a hírlapban, az alábbiak viszont név szerint említődnek a kötet végén is: Csuka Enikő, Drégeli Dániel, Erdős István, Hegedűs Erzsébet, Hegedűs Henrik, Hemerka Gyula, Kolaj László, Lőrincz Gézáné, Mihalik Júlia, Rigó Tibor, Sulyok László, Szabó Andrea, Szabó Endre, Szenográdi Ferenc, T. Németh László, Tarnóczi László, Tóth Elemér, Tóth Norbertné s hozzájuk sorolható jelen sorok írója is.

Értékadó minta a jövő számára

A sajtóhírek sora folytatódik, mert a Társaság él, és töretlenül vállalja felvállalt szerepét. Az írások választ adhatnak majd a jövő generációjának, a Társaság továbbéltetőinek arra kérdésére: miként, hogyan tovább? Az értékadó minta kibontakozik ebből a gyűjteménykönyvből. A legnagyobb Palóc kultuszának tovább kell léteznie, mert Mikszáth örök – írta Praznóczi Ferenc Elöljáróban című bevezető gondolatai között.

Mikszáth Kálmán igazán beható kapcsolatban állt a magyar politikával

Bírált, majd képviselővé vált

Mikszáth Kálmán, főleg élete utolsó harmadában, behatóbb kapcsolatba került a magyar politikai élettel. Előbb újságíróként írta élces-érdes karcolatait a Tisztelt Ház működéséről, majd később képviselőséget vállalt és huszonhárom éven keresztül ült a parlamenti padsorokban.

Hegedűs Henrik
henrik.hegedus@nool.hu

EMLÉKEZET Amikor az 1880-as évek hajnalán Mikszáth Kálmán Szegedről felkerült az egyre terebélyesedő és nyüzsgő élettel megtelítődő fővárosba, szinte azonnal belecsöppent a közélet rengetegébe. Bejáratos lett a szabadelvű – azaz a kormányon lévő – párt klubjába, a Lloyd-palotába, ahol a Nemzeti Kaszinóban javában zajlottak a híres kártyapartik, amikor tarokkozás közben dőltek el a fontosabb belügyek. Bizonyára sokan ismerik azt a híres festményt, amelyre az alkotó Jókai Mór és Tisza Kálmán társaságában odapingálta Mikszáth alakját is, amint éppen buzgón szemléli, miként alakul a lapjárás.

A következő lépést a politika felé a képviselőházi tudósítások teremtették meg. A Pesti Hírlap újságírójaként először egy megbetegedett kollégája helyett „ugrott be” a Sándor utcai palotába, és azonnal igen kellemetlen élmény érte: ellopták a télikabátját. A dohogásai ellenére szépen lekörmölte beszámolóját, ami aztán általános elismerést aratott az olvasótáborban, megteremtve számára az igazi hírnevet. Mikszáth ugyanis nem a szokásos száraz szófordulatokkal, jegyzőkönyvi jelleggel taglalta, milyen beszédeket mondanak az urak, miként vitáznak az ellenzékiek, hanem figyelt a hangulatra, a tárgyalótermet betöltő atmoszférára, és hamisítatlant ízt adott a tudósításának. Csipkelődő módon, riportszerű frissességgel fogalmazta meg és személyes benyomásaival fűszerezte tudósításait. Amit a Borsszem Jankó, a kor bulvárlapja képi formában, azt ő írásban mutatta be, új műfajt teremtve, egyfajta karikatúráját adva vissza az eseményeknek.

Ezek a karcolatok lenyűgöző hatást váltottak ki. a Tisztelt ház című rovata kirobbanó sikert hozott, a képviselők a folyosón keresték a társaságát, hátha egy-egy elejtett megjegyzésük bekerülhet a „bestseller” írásokba. Hiába, a népszerűséget akkor sem árulták ingyen! Érdekes módon az élesebb megjegyzések kapcsán a politikusokat nem töltötte el a düh, nem mérgelődtek, sőt, kedélyesen szemlélték, miként figurázza ki őket Mikszáth.

Séta a városban. Mikszáth Kálmán fogarasi választóival 1904-ben Forrás: OSZK EPA

A Nagy Palóc nem véletlenül büszkélkedett: „lassanként úgy kezdem tekinteni az egész parlamentet, mintha annak összes mozgó és cselekvő alakjai az én kedvemért élnének és beszélnének. A nyolc miniszter is mind az én játékszerem. Becézhetem őket, de össze is törhetem”.

Hamarosan azonban fordult a kocka, és az író átugrott a másik térfélre. A fáma szerint Tisza Kálmán miniszterelnök egyszer megkérdezte tőle, mire vágyik leginkább. Mikszáth pedig egy szöget kért a kabátjának, ugyanis a parlamentben csak a képviselőknek volt fogasuk. Persze a háttérszándék is számított: a Szabadelvű Párt a vitriolos tollú firkászt mindinkább szerette volna magához kötni, s mi sem egyszerűbb, ha megkínálják egy hellyel a saját padsoraikban. Mikszáth elfogadta az ajánlatot, így lett 1887-ben az erdélyi, illyefalvai kerület megválasztott honatyája.

Természetesen hősünktől sem állt távol ez az ambíció, régóta kacérkodott a képviselőség ötletével. Ám ő nem táplált különösebb ambíciókat, nem vonzotta a karriervágy, nem áhítozott államtitkári székbe, de még csak minisztériumi „kisfőnök” posztjára sem, mindössze a könyvtári bizottság tagságát fogadta el. Ritkán szólalt fel, akkor sem országosan meghatározó ügyekben, és mivel mind Illyefalva, mind a két későbbi körzete, Fogaras és Máramaros rendkívül messze terült el Budapesttől, választóit sem látogathatta meg túl gyakran. 1892-től tette át székhelyét Fogarasra, amit párhuzamba vont szeretett szülőföldjével: „Havasok közé berámázott nógrádi síkság, csakhogy nem a sárga Ipollyal van kipaszományozva, hanem a kacskaringós, ezüst Olttal. Kényes járású, riszálós palóc menyecskék helyett katrincás oláh asszonyok szedik a krumplit a mezőkön”.

A századfordulót átlépve Mikszáth Kálmán fokozatosan kiábrándult a politikából. Elítélte a millennium utáni elit túlzott magyarkodását, a nemzetiségek öntudatra ébredésének semmibe vételét, az őszinteség egyre hátborzongatóbb hiányát. Váteszként jósolta meg, ami elkövetkezett: az Osztrák-Magyar Monarchia széthullását, Trianon későbbi végzetét. Ezt a szégyent azonban már nem érte meg. Közvetlenül írói munkássága negyvenedik évfordulójának ünnepségei után, betegséggel küszködve még elutazott Máramarosra, de onnan hazatérve ágynak esett, és már nem kelt fel többé: 1910. május 28-án örökre lehunyta szemeit.

Témákat vett fel a regényekhez

Mikszáth Kálmán számára a képviselőségi szerep az írói kiteljesedés szempontjából is komoly haszonnal járt. Több regénye témáját politikus társaival folytatott tereferéi közben „szedte fel”. Így mesélte neki gróf Pongrácz Károly különcködő rokona, a középkori rigolyákhoz ragaszkodó nedeci várúr történetét, amiből a Beszterce ostroma született, és így jutott el Bernáth Dezső elbeszélése révén a katolikus főpapsággal hiába harcoló reménytelen szerelmesek sztorijához, a Különös házasság megírásához.